

Олена Панькевич,
здобувач кафедри педагогіки,
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

У статті обґрунтовано педагогічні умови формування культури професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічної сфери. Педагогічними умовами в дослідженні є: створення сприятливого соціально-психологічного клімату в студентській групі соціономічних спеціальностей із метою забезпечення їхньої взаємодії під час навчання; насичення освітнього процесу інтерактивними методами навчання, що сприяють активізації діяльності майбутні фахівців соціономічної сфери в побудові професійної взаємодії; спрямування позааудиторної роботи студентів соціономічних спеціальностей на вдосконалення вмінь організації конструктивної професійної взаємодії.

Ключові слова: педагогічні умови, культура професійної взаємодії, соціально-психологічний клімат, інтерактивні методи навчання, позааудиторна робота.

Модернізація вищої освіти, що відбувається сьогодні в Україні, спрямована на «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу» (Закон України «Про освіту» (2017 р.)). Зазначене зумовлює підвищення вимог до професійної підготовки фахівців під час навчання в закладах вищої освіти, зокрема майбутніх фахівців соціономічної сфери, розвитку в них професійних й особистісних якостей, формування професійної культури, важливим складником якої є культура професійної взаємодії.

На нашу думку, формуванню культури професійної взаємодії сприятиме впровадження в освітній процес відповідних педагогічних умов. Поняття «педагогічні умови» дослідниками визначається як: система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, що об'єктивно склалися чи суб'єктивно створених, необхідних для досягнення конкретної педагогічної мети (О. Пехота); сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів матеріально-просторового середовища, які спрямовані на розв'язання дослідницьких завдань (О. Назарова); дієвий елемент педагогічної системи, сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених заходів, спрямованих на досягнення конкретної педагогічної мети (М. Марусинець); сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів (Р. Сержожнікова); уявлений результат дій учасників та чинники, що існують і впливають на процес досягнення мети (Л. Журинська); обставини, від яких залежить і на підставі яких відбувається цілісний продуктивний

педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості (Л. Загребельна).

Як бачимо, у трактуванні науковцями поняття «педагогічні умови» спостерігається спільна думка про те, що їх упровадження в освітній процес передбачає насамперед досягнення поставленої дослідником конкретної мети. Студювання наукових джерел дозволило дійти висновку, що незважаючи на визначення дослідниками педагогічних умов, спрямованих на вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери, педагогічні умови формування в них культури професійної взаємодії не були предметом спеціальних досліджень.

Метою статті є визначення й обґрунтування педагогічних умов формування культури професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічної сфери.

В аспекті дослідження під педагогічними умовами розуміємо спеціально створені обставини, що впливають на здобуття необхідних теоретичних професійних знань, розвитку практичних умінь і навичок, професійних та особистісних якостей студентів, і які сприяють формуванню в них культури професійної взаємодії під час навчання в закладах вищої освіти. На нашу думку, такими педагогічними умовами є: створення сприятливого соціально-психологічного клімату в студентській групі соціономічних спеціальностей із метою забезпечення їхньої взаємодії під час навчання; насичення освітнього процесу інтерактивними методами навчання, що сприяють активізації діяльності майбутні фахівців соціономічної сфери в побудові професійної взаємодії; спрямування позааудиторної роботи студентів соціономічних спеціальностей на вдосконалення вмінь організації конструктивної професійної взаємодії.

Обґрунтуємо вибір означених педагогічних умов формування культури професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічної сфери. Наголосимо на тому, що визначені в роботі

педагогічні умови є взаємозумовленими і взаємозалежними.

Першою педагогічною умовою обрано *«Створення сприятливого соціально-психологічного клімату в студентській групі соціономічних спеціальностей із метою забезпечення їхньої взаємодії під час навчання»*.

Зазначимо, що проблема соціально-психологічного клімату не є новою в педагогіці. На важливість його створення в студентській групі наголошують науковці (Н. Анкієва, С. Гуров, Б. Долинський, С. Карлюк, В. Лаппо, Л. Міщик, О. Мороз, Д. Ніколенко, Т. Осипова, О. Петровський, Л. Савенкова, М. Скоромна, В. Утлик, Т. Яценко та ін.), зазначаючи, що сприятливий соціально-психологічний клімат у групі студентів, сприяє розвитку їхньої позитивної мотивації й зацікавленості в досягненні бажаних результатів навчання. Проте дослідниками не акцентується на значущості сприятливого соціально-психологічного клімату у формуванні культури професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Під психологічним кліматом науковцями (В. Зинченко, Б. Мещеряков, В. Утлик) розуміється емоційно-психологічний настрій колективу, у якому на емоційному рівні відображаються особисті та ділові взаємовідносини членів колективу з їхніми моральними нормами та інтересами (Психологический словарь, 1996: 399); стиль, емоційне забарвлення спілкування та взаємодії людей, що впливає на їхню спільну діяльність; порівняно стійкий емоційний настрій людей у колективі (Утлик, 2010: 37). На нашу думку, саме створення сприятливого соціально-психологічного клімату в студентській групі сприятиме формуванню культури професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічної сфери, оскільки лише в доброзичливій атмосфері вони мають можливість найбільш повно розкрити свої професійні й особистісні якості, виявити творчість, навчитися працювати в команді.

Соціально-психологічний клімат є видом психологічного клімату, викликаного міжособистісними взаєминами. Важливими чинниками соціально-психологічного клімату є психологічна сумісність членів групи й чіткість розподілу ролей. Доброзичливий клімат передбачає усталені позитивні емоції в усіх членів колективу, а також високий рівень взаємної поваги й довіри, вимогливості та принциповості, що виражають сутність творчого клімату, створюють найбільш сприятливі умови для інтенсифікації ділових контактів співробітників, тобто повної психологічної сумісності (Современный словарь, 2001: 761).

За Н. Анкієвою, соціально-психологічний клімат є комплексною психологічною характеристикою, що відображає стан взаємовідносин і ступінь задоволеності всіх учасників освітнього процесу різноманітними аспектами життєдіяльності колективу академічної групи і складається під впливом двох важливих

чинників: 1) соціально-психологічна атмосфера суспільства в цілому; 2) мікросоціальні умови – специфіка конкретного колективу. Соціально-психологічний клімат колективу студентської групи – це узагальнювальна характеристика всього внутрішнього оточення, що виявляється в поведінці й міжособистісних стосунках між основними суб'єктами освітнього процесу (Анікеєва, 1989: 25). Означене є важливим у контексті започаткованого дослідження, оскільки науковцями наголошується на необхідності побудови доброзичливих взаємовідносин усередині студентської групи. Уважаємо, що це сприятиме набуттю майбутніми фахівцями соціономічної сфери практичних умінь і певного досвіду організації позитивної взаємодії з людьми в майбутній діяльності, без чого неможливо на високому рівні здійснювати професійну діяльність.

Цілеспрямоване створення й підтримання соціально-психологічного клімату, зазначає С. Карлюк, – це форми, засоби та механізми усвідомлення та рефлексії спрямованості особистості студента на оволодіння професійними знаннями, це фактична та прогностична картини професійної підготовки майбутніх особистостей, які мотивують і організують освітню діяльність, це те, що забезпечує особистісно-професійне зростання майбутніх фахівців та допомагає їм зрозуміти себе не тільки як особистості, але й як суб'єкта майбутньої професійної діяльності (Карлюк, 2006: 427).

Реалізації означеної педагогічної умови, на нашу думку, сприятиме створення доброзичливої атмосфери на лекційних (лекції-бесіди, проблемні лекції, лекції-презентації, міні-лекції тощо), практичних (семінари, дискусії, диспути, кейс-стаді тощо) заняттях, у позааудиторній (тренінги професійної взаємодії, участь у конференціях, перегляд художніх і документальних фільмів, вікторини, різноманітні конкурси) роботі, кураторських годинах на морально-етичні і професійні теми, під час яких студенти матимуть можливість поглибити знання щодо організації професійної взаємодії, розвинути необхідні професійні вміння й навички (уміння вислуховувати інших, з розумінням ставитися до їхньої позиції, аргументовано доводити власну думку, стримувати емоції, дотримуватись етикету в спілкуванні тощо), а також особистісні якості (толерантність, тактовність, доброзичливість, відповідальність, толерантність тощо).

Крім цього, створення сприятливого соціально-психологічного клімату, на нашу думку, неабияк залежить від спільної дозвілєвої діяльності студентів: проведення «капусників», святкування днів народження, професійних свят, ведення літопису групи, випуск стіннівок, участь у різноманітних змаганнях тощо. Такі заходи дозволять студентам краще пізнати один одного й самих себе, змінити свою думку про окремих студентів і ставлення до них, що, так само, впливатиме на згуртування колективу, налагодження атмосфери взаємоповаги і

взаєморозуміння, що є важливим у формуванні культури їхньої професійної взаємодії.

Іншою педагогічною умовою вважаємо *«Насичення освітнього процесу інтерактивними методами навчання, що сприяють активізації діяльності майбутніх фахівців соціономічної сфери в побудові професійної взаємодії»*.

У науковій літературі поняття «інтерація» (від англ. interaction — взаємодія) трактується як «здатність взаємодіяти або перебувати у режимі бесіди, діалогу з чимось (наприклад, із комп'ютером) або кимсь (людиною)» (Большой психологический словарь, 2004: 134), навчання, що ґрунтується на психології людських взаємовідносин і взаємодій» (Бадмаев, 2001: 74). За визначенням А. Панфілової, поняття «інтерація» включає внутрішньоособистісну (різні частини моєї особистості вступають у контакт одна з одною) і міжособистісну (я вступаю в контакт з іншими людьми) комунікацію (Панфилов, 2006: 23).

Важливим в аспекті започаткованого дослідження є твердження В. Руденко, що визначальною ознакою сутності інтерактивних методів є взаємодія як безпосередня міжособистісна комунікація, найважливішою особливістю якої є здатність людини інтерпретувати ситуацію, конструювати власні дії. Вагомим є й те, що інтерактивні технології навчання переважно ґрунтуються на ігрових формах навчання, за допомогою яких виявляється активність студентів, здійснюється акумуляція й передання соціального досвіду, створюються умови для більш повної самореалізації особистості та професійного усвідомлення себе як майбутнього фахівця (Руденко, 2010: 121).

Аналогічну думку висловлюють О. Вавилова і Т. Паніна, які зазначають, що інтерактивне навчання – це спосіб пізнання, що здійснюється у формах спільної діяльності, тобто всі учасники освітнього процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють професійні ситуації, оцінюють дії учасників і власну поведінку, заглиблюються в реальну атмосферу ділової співпраці. Водночас важливим, наголошують автори, є те, що під час інтерактивного навчання відбувається постійна зміна режимів діяльності: ігри, дискусії, робота в малих групах тощо) (Вавилова).

Отже, насичення освітнього процесу інтерактивними методами навчання передбачає насамперед взаємодію студентів під час виконання освітніх завдань і вирішення різноманітних проблем, що є важливим для започаткованого дослідження, оскільки, це сприятиме розвитку в студентів умінь працювати в команді, знаходити спільну мову під час парної чи групової діяльності, прислуховуватися до інших і намагатися розуміти один одного, об'єднувати зусилля для досягнення спільної мети. На нашу думку, це є основою культури професійної взаємодії в соціономічній сфері.

Наголосимо також і на тому, що сьогодні термін «інтерактивне навчання» живається не

тільки щодо взаємодії людей між собою, а й у зв'язку з упровадженням в освітній процес інформаційних технологій, що передбачають використання ресурсів Інтернет, роботу з електронними підручниками й довідниками, роботу в режимі он-лайн тощо. Сучасні комп'ютерні телекомунікації дозволяють учасникам вступати в живий (інтерактивний) діалог (письмовий чи усний) з реальним партнером, а також «активний обмін повідомленнями між користувачами й інформаційною системою в режимі реального часу» (Коджаспирова, 2003: 50).

Для формування в майбутніх фахівців соціономічної сфери культури професійної взаємодії, на нашу думку, доцільно використовувати такі інтерактивні методи навчання, як: лекції-бесіди, проблемні лекції, дискусійні (діалог, групові дискусії, евристична бесіда, метод «круглого столу», «мозковий штурм», кейс-метод тощо), ігрові (дидактичні, рольові, ділові, творчі ігри, ток-шоу, телекомунікаційні проекти, квести, веб-квест тощо), тренінгові (комунікативні, емоційні, сенситивні, професійної взаємодії). Застосування таких методів в освітньому процесі сприятимуть формуванню професійних цінностей, розвитку в студентів навичок аналізу й самоаналізу, здатності узгоджувати свої дії, умінь запобігати виникненню конфліктів під час спільної діяльності, вислуховувати і враховувати думку інших, заходити шляхи взаєморозуміння, виявляючи при цьому тактовність, доброзичливість, толерантність тощо. Зазначені вміння й якості вважаємо необхідними для організації професійної взаємодії в подальшій діяльності фахівців соціономічної сфери.

Педагогічною умовою також обрано *«Спрямування позааудиторної роботи студентів соціономічних спеціальностей на вдосконалення вмінь організації конструктивної професійної взаємодії»*.

Це зумовлено тим, що позааудиторна діяльність, як наголошує Л. Кондрашова, і поділяємо її думку, має чітку професійну спрямованість і здійснюється з урахуванням специфіки обраної спеціальності, широкого використання різноманітних її форм, спонукання студентів до активної самодіяльності, моделювання та розв'язання різноманітних професійних ситуацій, удосконалення професійних умінь і особистісних якостей майбутніх фахівців у процесі включення їх в активну педагогічну діяльність. Організація позааудиторної роботи в закладі вищої освіти, наголошує науковець, є складним завданням, розв'язання якого вимагає, з одного боку, пошуку і приведення в дію нових форм впливу на студентів, відпрацювання нових методик, а з іншого – активізації традиційних видів діяльності, збереження досягнень минулого. Організація такої роботи дозволяє створити потрібну систему взаємодії між студентами, специфічно розподілити ролі, забезпечити необхідні умови для їхнього професійного становлення (Кондрашова, 1988: 10).

За визначенням І. Когут, позааудиторна робота є цілісним утворенням, що складається із

взаємопов'язаних елементів. На її думку, правильно організована й раціонально спланована позааудиторна робота студента є засобом активізації інтелектуальної діяльності, розвитку творчих здібностей, формування творчих умінь (Когут, 2013: 13).

Не заперечуючи вищезазначеного, З. Курлянд додає, що позааудиторна робота студентів – це процес, у якому домінує елемент самореалізації. Вона дає змогу студентам гармонізувати внутрішні та зовнішні чинники формування професійної культури (зокрема й культури професійної взаємодії як її важливого складника – О. П.), створює додаткові умови для реалізації внутрішнього потенціалу, задоволення тих потреб, які в процесі аудиторної роботи не задовольняються (Педагогіка вищої школи, 2007: 396).

Цілком згодні з думкою О. Карпенко, яка зазначає, що саме позааудиторна діяльність є ефективною педагогічною умовою, де найбільш продуктивно використовуються професійно-розвивальні технології, що реалізуються в різноманітних формах роботи, оскільки позанавчальна діяльність є праобразом реальної діяльності (Карпенко, 2007: 213).

Цінним для започаткованого дослідження є твердження Р. Загнибіди, що участь студентів у різних формах позааудиторної роботи допомагає їм: усвідомити себе суб'єктом професійної діяльності; формує здатність застосовувати власний досвід у типових ситуаціях, які можуть виникнути під час практичної діяльності; дозволяє оптимізувати процес формування навичок професійного спілкування; дозволяє розкрити творчий потенціал; сприяє розвитку особистісних професійно значущих якостей; сприяє формуванню комунікативного спрямування, самостійного пошуку відповідей на суперечливі судження; формує професійну компетентність і готовність до професійної діяльності; дозволяє наблизити теоретичні знання до реальної професійної діяльності (Загнибыда, 2012:

53). Тобто, можемо говорити про те, що позааудиторна робота студентів, яка має професійне спрямування, впливатиме на формування в майбутніх фахівців соціономічної сфери культури професійної взаємодії.

Реалізації зазначеної педагогічної умови, на нашу думку, сприятиме проведення таких позааудиторних заходів, як: «День факультету», дискусійні клуби, КВК, різноманітні вікторини, творчі конкурси (реклами, телевізійних проєктів, кінофестивалів тощо), змагання, проєктна діяльність, участь у благодійних акціях, соціально-психологічні тренінги (спілкування, впевненості в собі, емоційної саморегуляції, професійної взаємодії).

Підсумовуючи, доходимо висновку, що створення сприятливого соціально-психологічного клімату в студентській групі соціономічних спеціальностей із метою забезпечення їхньої взаємодії під час навчання; насичення освітнього процесу інтерактивними методами навчання, що сприяють активізації діяльності майбутні фахівців соціономічної сфери в побудові професійної взаємодії; спрямування позааудиторної роботи студентів соціономічних спеціальностей на вдосконалення вмій організації конструктивної професійної взаємодії впливатиме на формування культури професійної взаємодії студентів соціономічних спеціальностей, а, отже, є педагогічними умовами зазначеного процесу. Уважаємо, що з огляду на те, що педагогічні умови доповнюють, зумовлюють і впливають одна на одну, їх реалізація повинна відбуватися комплексно на всіх етапах експериментальної роботи з формування культури професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Перспективою подальших наукових доробок є розроблення й апробація моделі та експериментальної методики впровадження визначених педагогічних умов в освітній процес закладів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

Аникеева Н. П. Психологический климат в коллективе. Москва: Просвещение, 1989. 224 с.

Бадмаев Б. Ц. Методика преподавания психологи: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: ВЛАДОС, 2001. 304 с.

Большой психологический словарь; сост. и общ. ред. Б. Мещеряков, В. Зинченко. Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. 672 с.

Вавилова Л. Н., Панина Т. С. Современные способы активизации обучения. URL: <https://nashol.com/2012091567011/sovremennie-sposobi-aktivizatsii-obucheniya-panina-t-s-vavilova-l-n-2008.html>. Дата звернення: 01.03.2018

Загнибыда Р. П. Особливості формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів туризму у позааудиторній роботі ВНЗ. *Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки*. Черкаси : ЧНУ, 2012. № 10 (223). С. 51–54.

Карлюк С. О. Формування сприятливого

соціально-психологічного клімату в студентській академічній групі педагогічного ВНЗ. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Київ, 2006. Вип. 9. С. 421–429.

Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти: монографія; за ред. С. Я. Харченко. Дрогобич: Коло, 2007. 374 с.

Когут І. Роль позааудиторної роботи у формуванні професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. *Імідж сучасного педагога*. 2013. № 5. С. 13–15.

Коджаспирова Г. М. Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь. М.: Академия, 2003. 176 с.

Кондрашова Л. В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте. Киев: Вища школа, 1988. 160 с.

Педагогіка вищої школи: навч. посіб. /

З. Н. Курлянд та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 495 с.

Панфілова А. П. Игровое моделирование в деятельности педагога: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений; под общ. ред. В. А. Сластенина, И. А. Колесниковой. Москва: Издательский центр «Академия», 2006. 368 с.

Психологический словарь; ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Педагогіка-Пресс 1996. 440 с.

REFERENCES

Anikeyeva, N.P. (1989). *Psikhologicheskiy klimat v kollektive. [Psychological climate in the team]*. Moscow: Education [in Russian].

Badmayev, B.TS. (2001). *Metodika prepodavaniya psikhologi: ucheb. posobiye dlya stud. vyssh. ucheb. zavedeniy. [Teaching Methods Psychologists: Textbook allowance for stud. supreme. training. Institutions]*. Moscow: VLADOS [in Russian].

Bol'shoy psikhologicheskiy slovar' (2004). [Great psychological dictionary]. sost. i obsch. red. B. Meshcheryakov, V. Zinchenko. Saint-Petersburg: Prime-EVROZNAK [in Russian].

Vavilova, L.N., Panina, T.S. *Sovremennyye sposoby aktivizatsii obucheniya. [Current methods of activating learning]*. Retrieved from : <https://nashol.com/2012091567011/sovremennie-sposobi-aktivizatsii-obucheniya-panina-t-s-vavilova-l-n-2008.html>. [in Russian].

Zahnybida, R.P. (2010). Osoblyvosti formuvannya komunikativnoyi kompetentnosti maybutnikh menedzheriv turizmu u pozaauditorniy roboti VNZ. [Features of the formation of communicative competence of future tourism managers in non-auditing work of higher educational institutions]. *Visnyk Cherkas'koho universytetu. Seriya : Pedagogichni nauky. – Bulletin of Cherkasy University. Series: Pedagogical Sciences*. Cherkasy: ChNU Vols. 10 (223). pp. 51–54 [in Ukrainian].

Karlyuk, S.O. (2006) Formuvannya spryiatlyvoho sotsial'no-psykholohichnoho klimatu v student-s'kiy akademichniy hrupi pedahohichnoho VNZ. [Formation of a favorable socio-psychological climate in the student academic group of the pedagogical university]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannya ditey ta uchniv's'koyi molodi. – Theoretical and methodological problems of education of children and pupils' youth*. Kyiv. Vols. 9. Pp 421–429 [in Ukrainian].

Karpenko, O.H. (2007). *Profesiyna pidhotovka sotsial'nykh pratsivnykiv v umovakh universytet-s'koyi osvity. [Professional training of social workers in the conditions of university education: scientific-methodical and organizational-technological aspects]*: monograph; for ed. S. Ya. Kharchenko. Drohobych: Circle: naukovy-metodychnyy ta orhanizatsiynno-tekhnolohichnyy aspekty: monohrafiya; za red. S. YA.

Руденко В. М. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами інтерактивних технологій: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2010. 288 с.

Современный словарь по педагогике; сост. Е. С. Рапацевич. Минск: «Современное слово», 2001. 928 с.

Утлик В. Э. Психологический климат студенческой группы. *Иновации в образовании*. 2010. № 8. С. 32–42.

Kharchenko. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

Kohut, I. (2013). Rol' pozaauditornoyi roboty u formuvanni profesiiyno-pedahohichnoyi komunikativnoyi kompetentnosti maybutn'oho vchytelya inozemnoyi movy. [The role of extracurriculum work in the formation of vocational and pedagogical communicative competence of the future teacher of a foreign language]. *Imidzh suchasnoho pedahoha – The image of a modern educator*. Vols. 5. pp. 13–15 [in Ukraine].

Kodzhaspirova G. M. Kodzhaspirov A. Yu. (2003). *Slovar po pedagogike [Dictionary of Pedagogy]*. Moscow: Academy [in Russian].

Kondrashova, L.V. *Vneauditornaya rabota po pedagogike v pedagogicheskom institute. [An extracurricular work on pedagogy at the Pedagogical Institute]*. Keiv: High school [in Ukrainian].

Pedahohika vyshchoyi shkoly (2007). [Pedagogy of higher education]: teaching. manual / Z. N. Kurlyand ta in.; za red. Z. N. Kurlyand. 3rd form., Processing and add. Kyiv: Knowledge [in Ukraine].

Panfilova, A.P. (2006). *Igrovoye modelirovaniye v deyatel'nosti pedagoga. [Game simulation in the teacher's activity]*: Textbook allowance for stud. supreme. training institutions; under the Society. Ed. V.A. Slastenina, I.A. Kolesnikovoy. Moscow: Publishing Center "Academy" [in Russian].

Psikhologicheskiy slovar'. (1996). [Psychological dictionary] Ed. V.P. Zinchenko, B.G. Meshcheryakova. 2 nd ed., Revised. and additional. Moscow: Pedagogic-Press [in Russian].

Rudenko, V.M. (2010). *Formuvannya profesiynno-komunikativnoyi kompetentnosti maybutnikh filolohiv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohiy. [Formation of professional-communicative competence of future philologists by means of interactive technologies]* Doctor's thesis. Cherkasy [in Ukrainian].

Sovremennyy slovar' po pedagogike. (2001). [Modern dictionary of pedagogy] comp. Ye.S. Rapatsevich. Minsk: "The Modern Word" [in Russian].

Утлик, В. Э. (2010). *Psikhologicheskiy klimat studencheskoy gruppy. [Psychological climate of the student group]*. *Innovatsii v obrazovanii. – Innovations in education*. Vols. 8. pp. 32–42 [in Russian].

Елена Панькевич,
соискатель кафедры педагогики,
Государственное учреждение «Южноукраинский национальный

педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
ул. Старопортофранковская, 26; г. Одесса, Украина

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИОНОМИЧЕСКОЙ СФЕРЫ

Модернизация высшего образования Украины обуславливает повышение требований к профессиональной подготовке будущих специалистов во время обучения в заведениях высшего образования, в частности будущих специалистов социэкономической сферы, формированию профессиональной культуры, важной составляющей которой выступает культура профессионального взаимодействия.

Целью статьи является определение и обоснование педагогических условий формирования культуры профессионального взаимодействия будущих специалистов социэкономической сферы. Педагогические условия рассматриваются как специально созданные обстоятельства, влияющие на приобретение необходимых теоретических знаний, развитие практических умений и навыков, профессиональных и личностных качеств студентов, и способствующих формированию у них культуры профессионального взаимодействия.

Первым педагогическим условием является «создание благоприятного социально-психологического климата в студенческой группе социэкономических специальностей с целью обеспечения их взаимодействия во время обучения», что будет способствовать приобретению будущими специалистами социэкономической сферы практических умений и определенного опыта организации позитивного взаимодействия с людьми в будущей деятельности, без чего невозможно на высоком уровне осуществлять профессиональную деятельность. Для реализации указанного педагогического условия предлагается создание доброжелательной атмосферы на кураторских часах, лекционных, практических занятиях, в досуговой деятельности, во время которых студенты будут иметь возможность углубить знания относительно организации профессионального взаимодействия, развить необходимые профессиональные умения и личностные качества.

Другим педагогическим условием выбрано «насыщение образовательного процесса интерактивными методами обучения, которые способствуют активизации деятельности будущих специалистов социэкономической сферы в построении профессионального взаимодействия». Определено, что использование в образовательном процессе интерактивных методов обучения (дискуссионные, игровые, тренинговые методы) будет способствовать формированию у студентов профессиональных ценностей, развитию у них способности согласования своих действий, умений выслушивать и учитывать мнение других, находить пути взаимопонимания, проявляя при этом тактичность, доброжелательность, толерантность.

Следующим педагогическим условием выступает «направленность внеаудиторной работы студентов социэкономических специальностей на усовершенствование умений организации конструктивного профессионального взаимодействия», выбор которого обусловлен тем, что такая работа помогает студентам осознать себя субъектами профессиональной деятельности; способствует развитию личностных и профессионально значимых качеств; позволяет оптимизировать процесс формирования навыков профессионального общения, раскрыть творческий потенциал; приблизить теоретические знания к реальной профессиональной деятельности. Указано, что реализации этого педагогического условия будет способствовать проведение таких внеаудиторных мероприятий, как: «День факультета», заседания дискуссионного клуба, КВН, участие в проектах, викторинах, творческих конкурсах, социально-психологических тренингах.

Ключевые слова: педагогические условия, культура профессионального взаимодействия, социально-психологический климат, интерактивные методы обучения, внеаудиторная работа.

Elena Pankevich

Distant Postgraduate student of the Department of Pedagogics,
State institution «South Ukrainian National Pedagogical
University named after K. D. Ushynsky»,
26 Staroportofrankivska street, Odessa, Ukraine

PEDAGOGICAL CONDITION FOR THE FORMATION OF THE FUTURE SOCIONOMIC SPHERE SPECIALISTS' CULTURE OF PROFESSIONAL COOPERATION

Upgrading of Ukraine's higher education stipulates the increase of requirements to professional training of future specialists in establishments of higher education, of the future specialists of socioeconomic sphere in particular, to the formation of their professional culture, the important constituent of which is the formation of the culture of professional cooperation.

The aim of the article is to determine the pedagogical conditions for the formation of future socioeconomic sphere specialists' culture of professional cooperation. Pedagogical conditions are defined as specially created

circumstances, influencing the acquisition of necessary theoretical knowledge, development of practical abilities and skills, professional and personal qualities of students which help them form the culture of professional cooperation.

The first pedagogical condition is the «creation of favourable socially-psychological climate in the student's group majoring in socio-economic specialties in order to provide for their cooperation during their study», which will enable the future specialists of socio-economic sphere to acquire practical abilities and certain experience of organization of the positive co-operation with people in future activity without which it might be impossible to carry out professional activity at a high level. To imply the indicated pedagogical condition, creation of benevolent atmosphere has been offered on supervising professor's academic hours, lectures, practical lessons, as well as in leisure activity, during which students will have an opportunity to deepen their knowledge in relation to organization of professional cooperation, develop necessary professional abilities and personal qualities.

Another pedagogical condition «saturation of the educational process with interactive methods of education which assist the activity activation of the future specialists representing a socio-economic sphere in the construction of professional cooperation» has been chosen.

It is certain that the use of interactive methods of education (debating, playing, training methods) in the educational process will assist the formation of professional values, development of concordance of the actions, abilities to hear and take into account other peoples' opinion, to find the ways of mutual understanding, showing tactfulness, goodwill, tolerance.

The third pedagogical condition «orientation of students' (majoring in socio-economic specialties) extracurricular work towards the improvement of their organization abilities to build constructive professional cooperation» is stipulated by the assumption that this kind of work helps students to realize the subjects of professional activity; assists the development of personal and professional meaningful qualities; enables optimizing the process aimed at the formation of professional communication skills, revealing creative potential, bringing theoretical knowledge closer to the real professional activity.

It has been noted that realization of this pedagogical condition will promote the realization of these extracurricular events: «Faculty Day», meeting of debating-societies, participating in projects, quizzes, creative competitions, social and psychological trainings.

Key words: pedagogical conditions, culture of professional cooperation, social and psychological climate, interactive methods of education, extracurricular activities.

Подано до редакції 07.04.2018 р.